

Dechrau arni

Rydyn ni'n ysgol arbennig i bobl ifanc rhwng 3 a 19 ac mae gennym oddeutu 200 o blant a phobl ifanc wedi cofrestru. Ddwy flynedd yn ôl, cwblhaodd dau uwch-aelod staff yn ein hysgol y rhaglen dysgu proffesiynol ACRh. Ar yr adeg honno, roeddem yn cyflwyno ACRh (neu ARhPh fel roeddem yn arfer galw'r pwnc) gan ddefnyddio deunyddiau o'r bwrdd iechyd lleol, wedi'u hymgorffori yn ein cwricwlwm ABCh. A ninnau'n uwch-reolwyr, roedd gennym gyfrifoldeb dros les a goruchwyllo ACRh yn ein hysgol, ond prin oedd yr addysg hon roeddem yn ei chyflwyno ein hunain.

Ysgol

Ysgol arbennig (3-19).

Y rhai a gymerodd ran yn yr archwiliad creadigol

29 o bobl ifanc (7-19), 20 o athrawon, 80 o gynorthwyrwyr addysgu.

Gweithgareddau'r archwiliad creadigol

Cardiau CRUSH:
Beth sy'n aflonyddu arnom ni?; Lleisiau aml-gyfrwng y disgybl.

Gwneud i ACRh Gyfri

Cynfasau UNCRC;
Cerrig Cydberthnasau;
Dyddiau Llun ACRh.

Ein harchwiliad creadigol

Jariau Staff a Chardiau Crush

Gwnaethom ddechrau ein harchwiliad creadigol drwy weithio gyda'n holl dîm staff i gwblhau archwiliad staff. Rydyn ni'n dîm mawr o 100 aelod o staff felly gweithiom gyda grwpiau bach gan ddefnyddio cardiau CRUSH i ennyn trafodaeth ymhlith pobl am themâu ACRh gwahanol. Nesaf, gofynnem iddynt feddwl am yr hyn sy'n aflonyddu arnyn nhw am ACRh.

Gwnaethom gasglu'r holl ymatebion 'jar' ar nodiadau post-it a gweld mai'r prif themâu oedd:

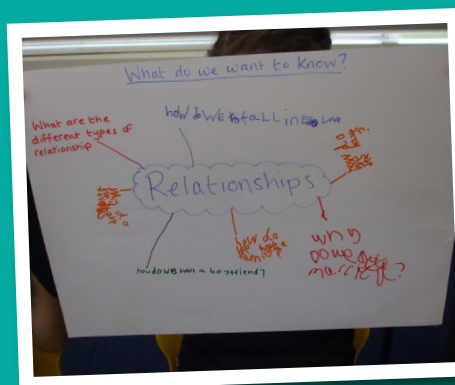
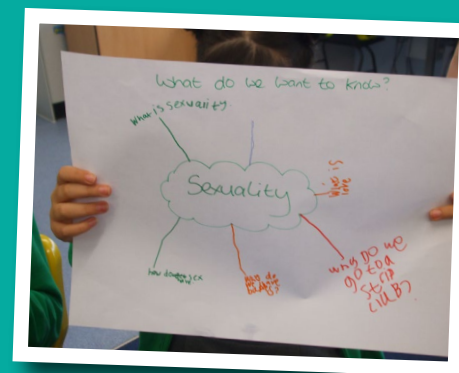

Cofnodi llais y disgybl: sain, lluniau, mapiau meddwl ac e-lyfr

I ddechrau, cymerodd tri grŵp oedran gwahanol (CA2 / 3, CA3, CA4 / ôl-16) o bobl ifanc ran yn yr archwiliad creadigol gyda chefnogaeth eu hathrawon dosbarth a'u cynorthwywyr addysgu.

Ym mhob dosbarth, defnyddiom gwestiynau am gydberthnasau a rhywioldeb i ennyn trafodaeth ac i ddarganfod yr hyn y mae pobl ifanc eisoes yn ei wybod a'r hyn maen nhw'n chwilfrydig amdano.

Gyda phob grŵp, defnyddiom gwestiynau gwahanol a dulliau gwahanol i gofnodi ymatebion pobl ifanc, gan ddibynnu ar oedran a gallu'r grŵp. Yn y dosbarth CA2/3, gofynnem gwestiynau am gyfeillgarwch i'r bobl ifanc a recordio eu hymatebion ar lafar. Yna gweithiodd y grŵp gyda'i gilydd i ddewis lluniau a chreu e-lyfr sy'n dangos y cwestiynau a'u hymatebion.

Ar gyfer y dosbarth CA3, creodd y bobl ifanc fapiau meddwl am gydberthnasau a rhywioldeb i ganfod yr hyn roedden nhw eisoes yn ei wybod am gydberthnasau a rhywioldeb a'r hyn yr hoffent ei wybod. Yn y dosbarth CA4 ac ôl-16, gofynnem gwestiynau am ystyr cydberthnasau a rhywioldeb i bobl ifanc, yr hyn maen nhw'n ei wybod a'r hyn yr hoffent ei wybod, a sut yr hoffent ddysgu mewn gwersi ACRh. Nododd y bobl ifanc eu hymatebion ar nodiadau post-it.

Cwestiynau ACRh gan ein dysgwyr C4/ôl-16

BETH

Beth yw ystyr cydberthnasau a rhywioldeb?

'Ystyr rhywioldeb yw eich dewis rhywiol. Os ydych yn hoffi'r un rhyw â chi neu ryw gwahanol'

'Gallwch gael llawer o gydberthnasau gwahanol gyda phobl wahanol megis ffrindiau, teulu, cydweithwyr, athrawon, cariadon a gwŷr priod. Nid yw'r rhan fwyaf yn gydberthnasau rhywiol ond mae rhai ohonynt'

Beth sy'n anodd yn eich barn chi wrth ddysgu am gydberthnasau a rhywioldeb yn y dosbarth?

'Dydw i ddim yn ei chael hi'n anodd; rwy'n helpu pobl eraill yn y dosbarth'

'Rwy'n ei chael hi'n anodd deall rhai geiriau'

'Rwy'n ei chael hi'n anodd weithiau oherwydd darganfod fy rhywioldeb fy hun'

Beth ydych chi eisoes yn ei wybod am gydberthnasau a rhywioldeb?

'Rwy'n gwybod bod modd disgrifio rhywioldeb yn sefydlog neu'n hylifol'

'Rwy'n gwybod llawer am homoffobia mewnol – dyma pan mae dyn hoyw'n homoffobig er mwyn cuddio ei rhywioldeb hoyw ei hun'

SUT

Sut y gallwn wella'r ffordd y caiff cydberthnasau a rhywioldeb eu dysgu yn ein dosbarth?

'Rwy'n credu bod angen siarad amdano'n fwy'

'Rhoi cyngor ar sut i gadw'n ddiogel'

PE

Beth ydych chi eisiau ei wybod am gydberthnasau a rhywioldeb?

'Pa ganran o'r byd sy'n gwybod eu rhywioldeb o oedran ifanc, efallai cyn 10?'

'Pam oedd bod yn hoyw'n broblem yn y gorffennol?'

Tuag at ACRh sy'n ddatblygiadol briodol ac a arweinir gan anghenion

O wneud yr ymarfer hwn, gwnaethom ddysgu bod amrywiaeth eang yng ngwybodaeth a dealltwriaeth pobl ifanc am ACRh.

Yn CA2/3, gwelsom fod gan bobl ifanc lefel sylfaenol o ddealltwriaeth am gyfeillgarwch, ond bod angen lefel uwch o gymorth arnynt i archwilio hyn ac i eirio eu safbwyntiau. Fodd bynnag, gwelsom yn y dosbarth CA4 ac ôl-16 fod eisoes llawer o ymarfer da o ran ACRh yn digwydd. Adlewyrchwyd hyn oherwydd bod modd i'r grŵp roi atebion aeddfed i'r cwestiynau y gwnaethon nhw edrych arnynt am gydberthnasau a rhywioldeb. Dangosodd eu hymatebion – a recordiwyd yn ddiennw ar nodiadau post-it – ddealltwriaeth amlwg o derminoleg a lefel uchel o sgiliau yng nghyd-destun ein hysgol.

O ganlyniad i gwblhau'r archwiliad creadigol, gwnaethom sylweddoli nad yw rhywioldeb yn cael sylw teg, er bod llawer o feysydd o'r cwricwlwm cydberthnasau wedi'u cynnwys yn addysg bersonol a chymdeithasol ar hyn o bryd.

Er enghraifft, yn y dosbarth CA3, gwelsom fod gan bobl ifanc lawer o gwestiynau am gydberthnasau a rhywioldeb, yn enwedig o ran atgynhyrchu, cyrff a rhyw, ond prin oedd eu gwybodaeth.

Yn y grŵp hwn yn benodol, gwnaethom sylwi bod lefel uchel o amrywiaeth o ran gwybodaeth, anghenion a gallu pobl ifanc wrth astudio ACRh.

Mae'r amrywiad hwn wedi gwneud inni gwestiynau a ydyw'n briodol inni fod yn grwpio pobl ifanc fesul oedran wrth gyflwyno ACRh.

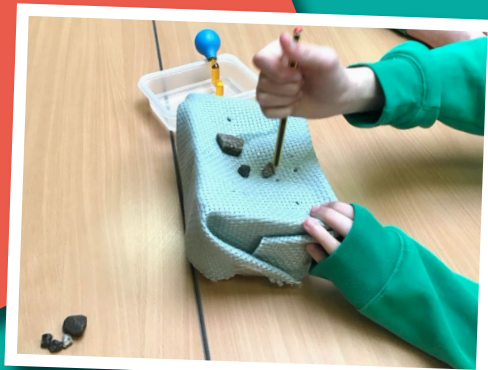
Dechrau'n fach

Ar ôl yr archwiliad creadigol cychwynnol, gwnaethom benderfynu parhau i weithio gyda nifer fach o athrawon unigolion a'u grwpiau dosbarth.

Gwnaethom roi cynnig ar weithgareddau a chynlluniau gwersi newydd a cheisio parhau i greu 'darta' a gwrando ar bobl ifanc i lywio newidiadau yn y dyfodol ar yr un pryd.

Cerrig Cydberthnasau

Cafodd pob unigolyn focs gyda darn o ddeunydd wedi'i ymestyn drosto. Gofynnwyd iddynt roi cerrig ar y deunydd i ddangos y pwysau sydd ar gydberthnasau ac i'w tynnu oddi yno i ddangos sut y gall camau gweithredu cadarnhaol leddfu pwysau. Gwnaethant hefyd wneud tyllau yn y deunydd gan ddefnyddio pensiliau i symboleiddio niwed parhaol, a defnyddio dŵr i wlychu'r deunydd fel enghraifft o weithred a allai wanbau cydberthynas (gwneud y deunydd yn wlyb) ond gellir ei thrwsio (bydd y deunydd yn sychu).

Cynfasau ACRh UNCRC

Roeddem eisiau cynnwys Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn ledled y cwricwlwm ACRh. I wneud hyn, gweithiom gyda grŵp o 12 o bobl ifanc o gyfnod allweddol 3 a 4 a'u cyflwyno i UNCRC. Cawsom drafodaeth am ein hawliau a siarad am ystyr pob hawl.

Nesaf gofynnem i bob person ifanc greu cynfas UNCRC am un o'r hawliau a oedd yn bwysig yn eu barn nhw, ac yr hoffent ddysgu mwy amdani.

Defnyddiom hyn i gynllunio gwersi yn y dyfodol, a pharhau i gyflwyno 'pwyntiau poeth' allweddol i bobl ifanc drwy weithgareddau gweledol, gan ddefnyddio eu hawliau i sbarduno hyn. Rydyn ni hefyd yn gallu defnyddio UNCRC i strwythuro gwasanaethau'r ysgol. Yn seiliedig ar yr hyn a ddywedodd pobl ifanc eu bod eisiau ei ddysgu amdano ym mhrosiect cynfas UNCRC, penderfynom ganolbwyntio ar y thema 'diogel ac iach'. Gwnaethom gynllunio tri o wersi a oedd yn ymdrin â chydberthnasau iach a gwael (gweler Cerrig Cydberthnasau), rhyw diogel (gweler Menig Iach) a diogelwch ar-lein.

Menig iach

Edrychodd y bobl ifanc ar wahanol fathau o ddulliau atal cenhedlu a dangoswyd iddynt sut i roi condom ymlaen. Nesaf, creodd y grŵp 'fenig iach' drwy dynnu llinell o amgylch eu dwylo a nodi'r pum prif agwedd ar iechyd personol: emosiynol, cymdeithasol, ysbrydol a deallusol ar bob bys a 'chorfforol' ar y bawd. Yna edrychon nhw ar ba agweddau o'u hiechyd personol gallai condom eu diogelu, a thorri'r rhai na allai'r condom eu diogelu. Dim ond y bawd oedd ar ôl. Gwnaethant geisio gwneud hyn gyda maneg latecs a gwisgo'r faneg, ond disgynnodd pob un o'r digidau namyn un i ffwrdd.

Enynnodd hyn drafodaeth fel dosbarth am oblygiadau a chanlyniadau emosiynol, cymdeithasol, deallusol ac ysbrydol rhyw, a'n helpu ni i edrych yn fwy holistaidd ar yr hyn sy'n gwneud rhyw'n ddiogel neu'n anniogel.

Adeiladu ein darpariaeth ACRh ein hun

ACRh gadarnhaol a lywiwyd gan drawma

Mae nifer o'r bobl ifanc yn ein hysgol wedi dioddef cam-drin rhywiol. Nid oes rhai ohonynt yn siarad ac mae rhai'n awtistig. Wrth gwblhau'r archwiliad creadigol, gwnaethom sylwi bod angen inni ddeall ymhellach pa strategaethau ac adnoddau i'w defnyddio i gynnwys y bobl ifanc hyn yn rhan o ACRh mewn ffordd ddiogel a chadarnhaol i bob un sy'n cymryd rhan. Gwnaethom gydnabod bod bwch o ran adnoddau ac arbenigedd yma ac y byddai angen inni gael hyfforddiant arbenigol pellach. Mae dau aelod staff wedi cwblhau hyfforddiant arbenigol ac wedi cymryd yr awenau wrth weithio gyda grwpiau bach o bobl ifanc.

Gweithio yn ôl cam nid oedran

Ers hynny, rydyn ni wedi sefydlu grŵp ACRh ar ddydd Llun lle mae pobl ifanc yn cael eu cymryd o'u dosbarthiadau i wneud gwaith a dargedir ym maes ACRh. Mae hyn wedi ein galluogi ni i arbrofi gyda grŵpiau pobl ifanc fesul gallu ac angen yn hytrach nag oedran, ac i ddefnyddio dulliau a chynnwys sy'n ddatblygiadol briodol i'r rhai yn y grŵp. Rydyn ni'n gynyddol adeiladu cronfa o adnoddau da a deunyddiau addysgu er mwyn cyflwyno ACRh.

Beth sydd nesaf?

Tuag at ddull gweithredu ysgol gyfan

Trwy gydol y broses hon, rydyn ni wedi dysgu llawer am sut y cyflwynir ACRh yn ein hysgol a lle mae'r bylchau. Ein dull gweithredu hyd yn hyn fu gweithio gyda nifer fach o oddeutu 6 o athrawon yn yr ysgol sydd â sgiliau penodol neu ddiddordeb mewn cyflwyno ACRh. Mae hyn wedi ein galluogi ni i ddatblygu gallu ymhlith tîm y staff a dysgu am sgiliau arbennig ac arbenigedd sydd gan aelodau staff.

Ar hyn o bryd, rydyn ni'n symud tuag at ddull gweithredu ysgol gyfan o gyflwyno ACRh. Rydyn ni'n cydnabod bod angen inni hyfforddi'r holl staff a chynorthwyrwyr addysgu fel bod gan bob un ohonynt yr hyder a'r gallu i hwyluso'r addysg hon mewn dosbarthiadau.

Rydyn ni'n dysgu bod angen sgiliau lefel uchel wrth addysgu ACRh i bobl ifanc sydd ag anhwylder y sbectrwm awtistig (ASD) ac anghenion dysgu ychwanegol (ADY) cymhleth. Drwy'r gwaith gyda phobl ifanc yn yr archwiliad creadigol, gwnaethom hefyd sylweddoli bod angen hyfforddiant pellach ar rai aelodau staff ynghylch terminoleg a chynhwysiant, oherwydd y sylwom pan oedd staff yn helpu pobl ifanc i gofnodi eu hymatebion, nid oeddent bob amser yn deall ac yn cofnodi eu hymatebion mewn ffordd gynhwysol.

Mae'n anodd dod o hyd i amser ar gyfer hyfforddiant ACRh ar gyfer holl staff yr ysgol oherwydd bod gennym – fel ysgolion arbennig – galendrau hyfforddi llawn, ac mae'n rhaid i ACRh gystadlu â blaenoriaethau eraill. Wrth symud ymlaen, bydd angen i gynllun gwella'r ysgol gynllunio ar gyfer ACRh, a bydd angen nodi digwyddiadau yn y calendr ymlaen llaw.

Diweddarau ein polisi ACRh

Mae dyddiad ein polisi ACRh wedi hen ddod i ben ac mae angen ei ddiweddarau. Rydyn ni'n mynd i ddefnyddio'r cyfle hwn i siarad am ACRh a'r heriau sydd ar y gweill ledled cymuned yr ysgol. Yn gyntaf, mae gennym sesiwn fin nos gyda staff i drafod y gwaith rydyn ni wedi'i wneud hyd yn hyn a drafftio polisi newydd. Nesaf byddwn yn cynnwys plant a rhieni mewn proses debyg. Byddwn yn trin hyn fel cyfle i gynnwys pobl ar draws cymuned ein hysgol a rhannu'r gwaith rydyn ni wedi bod yn ei wneud.

